

Hur kan vi förebygga ungdomsbrottslighet och göra ungas vardag mera trygg?

Rekommendationer från den deliberativa
medborgarpanelen för unga

25.5.2026

Hur genomfördes den deliberativa medborgarpanelen för unga?

I den deliberativa medborgarpanelen för unga diskuterade **unga i åldern 16–24 år** om förebyggande av ungdomsbrottslighet och att skapa en säkrare vardag för unga.

Till panelen kallades **30 slumpmässigt utvalda unga** från olika delar av Finland.

Sammanlagt 22 unga deltog i panelens **tre möten och i diskussionen på E-panelen**.

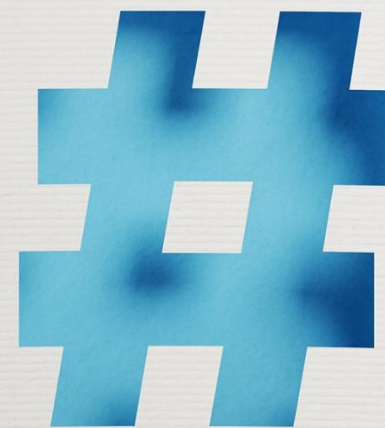
Panelen genomfördes i **mars 2026**.

I bakgrundsmaterialet som skickades till de unga och under panelens första möte fick de unga bekanta sig med:

- åtgärdsprogrammet för förebyggande och bekämpning av ungdoms- och gängbrottslighet för åren 2024–2027 och metoder för brottsbekämpning
- en ung erfarenhetsexperts tankar om ungdomsbrottslighet och att ta sig ur den
- ungas tankar om våld och mobbning i en diskussion på E-panelen som ordnades 2025
- betydelsen av ungas sociala tillhörighet för att förebygga brottslighet
- medling som metod för att lösa brott och konflikter.

Frågor som diskuterades i panelen

- Hur kan ungdomsbrottslighet och konflikter (brott/gräl) bland unga förebyggas?
- Hur kan man ingripa i brott och stödja unga i ett så tidigt skede som möjligt?
- Vad kan unga göra själva? Vad skulle hjälpa unga att agera?
- Vad kan vuxna göra i de ungas vardag för att förebygga ungdomsbrottslighet och öka säkerheten i vardagen?

Hur kommer resultaten från diskussionerna att användas?

Panelen tog fram rekommendationer **för att genomföra och vidareutveckla åtgärdsprogrammet** för förebyggande och bekämpning av ungdoms- och gängbrottslighet, även för nästa regeringsperiod.

Rekommendationerna används också **i planeringen av nästa mandatperiod för rådet för brottsförebyggande som är verksamt i anslutning till justitieministeriet** och i tillämpliga delar i andra nationella program.

Rekommendationer från den deliberativa medborgarpanelen för unga

Emotionella färdigheter, empati och att kunna komma överens är viktigt

- **Bättre emotionella och kommunikativa färdigheter.** Vi lär ut konfliktlösning, stärker empati och ansvarstagande. Att få lära sig emotionella färdigheter och att känna empati och bilda en förståelse för orsak och verkan bör få större betydelse i undervisningsplaner och lärarutbildning.
- **Vuxna ska möta unga utan förutfattade meningar.** Det är viktigt att ingen stämplas till exempel enligt bakgrund, bostadsort, religion eller etnisk bakgrund.
- **Det är viktigt att vuxna vågar hålla fast vid gränser.** Man ska ingripa i mobbning och den ska tas på allvar. Ett sätt att ingripa är till exempel fostrande samtal. Det är viktigt att inte bara ingripa i och behandla en enskild händelse, konsekvenserna av mobbningen för den mobbade behöver också uppmärksammas.
- **Förebyggande arbete och att stödja unga och barnfamiljer är viktigt.** Vuxna behöver stöd för att hålla fast vid gränserna.
- **De vuxna måste ha tid för unga** för att få deras respekt.
- **De som arbetar med unga, till exempel lärare, ska ha kompetens och få utbildning** i de här områdena.

Motivering

Emotionella färdigheter, empati och att kunna komma överens är viktigt

Bakom kriminellt beteende och våld finns ofta en människa som mår dåligt. Människor börjar begå brott av olika orsaker. Det är viktigt att lära sig att hantera sina egna känslor och arbeta med sitt mående på ett konstruktivt sätt.

Barn och unga behöver få öva på emotionella färdigheter under alla utvecklingsfaser. Ju äldre man blir desto svårare blir de att lära sig.

Även i skolåldern behövs undervisning och stöd i emotionella färdigheter. Sådana färdigheter kan till exempel behandlas i modersmålsundervisningen genom retorik och hur man uttrycker sig och sina åsikter. Temat lämpar sig också för samhällslära, hälsokunskap och psykologi i gymnasiet.

Unga upplever att man inte alltid ingriper i mobbning eller underskattar det som hänt. Det är lättare att reda ut situationer direkt. Därför är det viktigt att genast ingripa i mobbning och andra problem.

Det är viktigt att man förstår orsakerna bakom mobbning eller problematiskt beteende. Det är också viktigt att kalla saker vid deras rätta namn – till exempel är ordet mobbning alltför förmildrande, och man borde i stället tala om våld eller psykiskt våld.

Man ska samtala med barn och unga och hjälpa dem att förstå varför man ska behandla andra väl.

Lärarnas uppgift är mycket omfattande. De ska lära ut olika ämnen och samtidigt ingripa i mobbning och olämpligt beteende. Därför är det viktigt att skolorna också har utbildade handledare för detta.

Det behövs bättre färdigheter i medling

- Unga behöver få mera kompetens i medling – gäller alla unga.
- Skolorna kunde också i större omfattning ta hjälp av externa medlare.

Motivering

Det behövs bättre färdigheter i medling

Medling är, i stället för en rättsprocess eller liknande, en bra lösning i situationer där det behövs en utomstående part för att lösa konflikter.

Medling är bra eftersom unga inte upplever det som ett straff. Rädslan för straff får ofta unga att tystna och då vågar de inte ta upp saker själva. En utomstående medlare kan också hjälpa till skolan då det ibland uppstår problem mellan lärare och elever.

Unga behöver lära sig mera om medling, eftersom medling verkar vara obekant för många unga och man är inte säker på vad det innebär eller i vilka situationer det kan utnyttjas.

Medling är inte särskilt allmänt eller bekant bland unga. Till exempel visste inte alla deltagare i panelen vad medling innebär i praktiken, hur man söker sig till medling eller var den äger rum. Av detta kan man dra slutsatsen att medling som metod inte nått de unga.

Unga kunde få mera information om metoden till exempel i samhällslära i skolan eller på någon annan lämplig lektion. Praktiska exempel som lyfter fram i vilka situationer medling fungerar är särskilt viktiga. Även via ungdomsarbetet och sociala medier kunde man tydligt och begripligt sprida information om ämnet.

Medling lär deltagarna ansvar och empati, minskar återfall i brott och mildrar konflikter.

Kunskapen om och tillgången till medling borde ökas i de ungas vardag så att de känner till möjligheten och kan använda den.

Sociala medier

- **Förståelsen för effekterna av sociala medier ökas**, till exempel i undervisningen i grundskolans samhällslära eller som en gymnasiekurs. Skolorna borde ha omfattande mediefostran under hela skolgången. Användningen av sociala medier är ett viktigt ämne under hela skoltiden.
- **Föräldrar och yrkespersoner inom pedagogik erbjuder korta material och info** om olika skadliga some-utmaningar som är populära. På så sätt får de vuxna bättre grepp om hur sociala medier fungerar och vad som rör sig där.
- **Unga ska erbjudas stöd och information om att minska användningen av sociala medier.** Information om nackdelarna och riskerna för beroende av sociala medier är också viktigt.
- **Unga ska lära sig att använda sociala medier ansvarsfullt och att känna igen skadligt innehåll.** Det är också viktigt att utveckla processer för hur skadligt eller olagligt innehåll i sociala medier anmäls till moderatorerna eller polisen.
- **De sociala medierna behöver effektiv filtrering av innehållet med hjälp av AI** (t.ex. våld, mobbning, rusmedel).

Motivering

Sociala medier

På sociala medier exponeras man ofta för innehåll eller kommentarer som kan vara skadliga, till exempel våldsvideor och hatretorik sprids lätt där. Vi exponeras för mera våld än någonsin tidigare, och sociala medier bidrar till att det normaliseras.

Vi får idéer från medierna och kopierar sådant som andra gör. Anonymiteten ökar mobbning, när man inte direkt ser den andras reaktion. Både det råa innehållet och anonymiteten gör att förmågan att känna empati minskar.

Unga kommer åt internet även om man försöker förhindra det. De måste få riktlinjer för att kunna fatta egna förnuftiga beslut. För att i framtiden motverka mobbning och skadligt beteende behövs kunskap om sociala medier och kritiskt tänkande. Ansvarsfullt beteende lär man sig genom övning och ökad medvetenhet.

Unga måste till exempel få information om riskerna att bli beroende eller avtrubbad av vissa typer av innehåll. När de unga redan tidigt får lära sig att kommunicera ansvarsfullt, identifiera känslor och respektera andra även på nätet, kan sakligt beteende bli en vana.

Även vuxnas medvetenhet om sociala mediernas biverkningar och de skadliga innehåll som rör sig där måste ökas, till exempel på föräldramöten.

Unga kan själva bidra till trygghet och gemenskap på sociala medier genom små handlingar i vardagen: att inte mobba eller sprida skadligt innehåll, att stödja och uppmuntra vänner samt att göra trygga val och ta pauser från sociala medier.

Ofta använder unga sociala medier framför allt för att de inte har något annat att göra eller saknar kompisar utanför sociala medier. Därför är det viktigt att ordna meningsfulla aktiviteter för de unga, till exempel hobbyverksamhet, utifrån de olika möjligheter som finns på landsbygden och i städerna.

Det behövs trygga vuxna i vardagen

Fler trygga vuxna och mera lättillgängligt stöd:

- **Skolorna bör ha vuxna som är lätta att vända sig till** och alla känner till, till exempel ungdomsarbetare och socialtjänster.
- **Mobila eller uppsökande tjänster** kan stödja skolans resurser och göra ungdomstjänsterna mer bekanta för unga.
- Man ska se till att tjänsterna har **tillräckliga resurser**.
- **Fler möjligheter till fritidsverksamhet**, till exempel ungdomslokaler och uppsökande ungdomsarbete.
- **Mer information om anonyma tjänster** (kristelefon, chatt) och **kontaktuppgifter till ungdoms- och socialtjänster**.
- **Inga fler nedskärningar i skolornas resurser**.

Motivering

Det behövs trygga vuxna i vardagen

Skolan har en stor roll i den ungas liv och de vuxna där kan vara de första som märker förändringar i den ungas beteende, umgänge eller skolprestationer. Därför måste de vuxna i skolorna vara lätta att vända sig till och genuint intresserade av unga.

Samtidigt talas det om den ständiga belastningen på lärare och om resursbristen i skolorna. En vuxen kan ha för stort ansvarsområde och unga som behöver uppmärksamhet kan då förbises. Därför är det viktigt att skolorna får fler vuxna från ungdomsarbetet och socialtjänsten som finns där just för de unga som har problem.

Fritidsaktiviteter, ungdomslokaler och lättillgängliga hobby- och fritidsmöjligheter för unga kan hjälpa unga att bryta sig loss från dåligt sällskap. Ofta ligger en känsla av utanförskap och ett behov av acceptans bakom att unga ansluter sig till destruktiva grupper och de gäng som diskuterats i panelen. I sådana här grupper upplever unga ofta att de blir accepterade och stannar därför kvar i dem.

Inom många samhällsfenomen syns en ökande polarisering, och det gäller även ungas allmänna illamående. Unga som mår bra mår allt bättre och unga som mår dåligt mår allt sämre.

Det är viktigt att öka kännedomen om kristelefoner, chattar och andra kontaktkanaler, eftersom unga ofta uttrycker sig bättre på nätet än per telefon eller ansikte mot ansikte. Därför bör sådana möjligheter finnas.

Ungas idéer för konkreta åtgärder i vardagen

Idéer om konkreta åtgärder som lyftes fram i diskussionen

Ökad kunskap

- Besök av polis och erfarenhetsexperter i skolan.
- En faddermodell, där äldre elever eller "tidigare unga" stöttar, vägleder och delar med sig av sina erfarenheter.
- Influencers eller andra personer som unga ser upp till involveras.

Fritidsverksamhet

- I lokaler nära skolan ordnas avgiftsfria gruppträffar efter skolan, till exempel genom kommunalt ungdomsarbete, organisationer eller frivilliga.
- På sommarläger kombineras roliga aktiviteter med viktiga teman i ungas liv och samtidigt diskuteras förebyggande och konsekvenserna av brottslighet.
- Aktiviteter för unga där personer från till exempel socialtjänsten och polisen deltar.

Den deliberativa medborgarpanelen för unga ordnades inom ramen för justitieministeriets projekt [Medborgarpaneler vid ministerierna](#), som har målet att etablera medborgarpanelerna som en riksomfattande metod för deltagande. Projektet var en del av det nationella demokratiprogrammet, den nationella barnstrategin samt det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik. I projektet deltog social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra, som också stod som finansiärer. Motiva Oy ansvarade för det praktiska genomförandet av panelerna.

